

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԾԱՅՐԱԳՈՒՅՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՄՈՒՇՅԱՆ

Ս Փ Յ Ո Ւ Ռ Գ Ո Ւ Մ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԿՈՉԸ

«Մենք վստահ ենք, որ համայն հայ հավատացյալ ժողովուրդը պիտի լսե Մեր ձայնը»:

ՎԱԶԳԵՆ Ա

Մեր երիտասարդ, գործունյա ու մանավանդ շինարար Հայրապետի սրտառուչ կոչեն մեջքերված այս հատվածն է, որ այս անգամ մեր խորհրդածության նյութը կդարձնենք, զայն բարձր նկատողությամբ հանձնելով ո՛չ միայն գաղութիս ընթերցասեր դասուն, այլև բոլոր անոնց, որոնց կհասնի մեր ձայնը այս ամսագրիս միջոցով:

Ամենայն Հայոց ազգընտիր Հայրապետը, իր Երուսաղեմեն մեր գաղութին ուղղած կոչովը, վստահություն կհայտնե, թե ի՞ր սրտին ամենաշատ խոսող այդ կանչին պիտի չգտնվի հարազատ զավակ մը, որ շանսա:

Ի՞նչ է այդ կոչը, և ի՞նչ՝ հավատացյալներու անսալիքը:

Կոչը, կոթողակերտ ու պատմական փառավոր անցյալովը մեծ նշանակություն ունեցող և սակայն անզուգուծության պարագային փլուզումի դատապարտված Ս. Հարություն Տաճարի վերանորոգումի հարցին ընդառաջելն է: Հարց մը, որ ամբողջ քաղաքակիրթ ազգերու ուշադրությունը գրաված է:

Ուրիշ խոսքով, Վահագնի կոչը, Քրիստոսի Ս. Գերեզմանը և անոր կյանքի վերջին հանգրվանին հետ կապ ունեցող սրբատեղիները իր մեջը պարագրկող հսկա Տաճարը (որ 1927-ին, իր նմանը չունեցող երկրաշարժին հետևանքով վնասներու ենթարկված և երեսունվեց տարիներու ընթացքին ընդլայնած ճեղքերովը փլելու վտանգին դատապարտված է), ազատելու համար օգնության ձեռք մը երկարելու առաջարկն է:

Երուսաղեմով, ու մանավանդ Հայ Երուսաղեմով հպարտանալու շատ մը պատճառներ ունինք: Անոնք, որոնք գտնված են հոն, արդեն գիտեն, թե ի՞նչ կնշանակե Հայ Երուսաղեմ, իսկ անոնք, որոնք չեն եղած, կուզան ըսելու, թե եթե Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը մեր ազգին բաբախող սիրտն է, Երուսաղեմը՝ առողջ թոփն է: Ս. Էջմիածնին վերջ եթե կատել մը, որով կրնա հպարտանալ հայորդի մը, այդ Հայ Երուսաղեմն է, ո՛չ միայն իր պատմական ու նշանակալից հանգամանքին, այլև Ս. Էջմիածնի շափ ունեցած հնություն:

և մանավանդ ազգին մատուցած ծառայության համար:

Առիթը չէ, և ոչ ալ տեղը, այդ ծառայության ծախքերը բանալու: Միայն այսքանը ըսենք, որ Հայ Երուսաղեմը, իր ափ մը «զինվորյալ միաբանություն»-ովը, — ինչպես կսիրեն որակել լուսահոգի թորգոմ պատրիարքը, — դարերու փոթորիկներուն ու նախճիրներուն դեմ կուրծք ցցած և նահատակներու շարան մըն ալ տված է, պահել ու պաշտպանելու համար այն սրբատեղիները, ուրկե օր մը Հիսուս անցավ, ապրեցավ, հրաշագործեց, քարոզեց, խաչվեցավ, հարյավ և հաղթական երկինք համբարձավ:

Հինգ հարյուր միլիոն կաթոլիկության և գրեթե նույնքան մըն ալ օրթոդոքսության համահավասար և տեղ-տեղ քիչ մըն ալ ավելի իրավունքներ ունեցող հինգ միլիոնը շանցնող հայության համար, մեծ պատիվ մըն է, որ ինքնին կուգա փաստելու, թե Ս. Էջմիածնեն անմիջապես վերջ մեր հպարտության առարկան Հայ Երուսաղեմն է եղած և պիտի շարունակե ըլլալ:

Ասոր համար է, որ մեր Վեհափառ Հայրապետը հանձն առավ անգամ մը ևս ձգել իր Գահը և գալ անձամբ նախագահել ա՛յն ժողովին, որուն նպատակն է վերականգնել համայն քրիստոնեության և մասնավորաբար մեր պարծանքը եղող Քրիստոսի Ս. Հարության Տաճարը, որուն մեջ գտնվող հիսունի մոտ հուշավայրերու մեջ համահավասար իրավունք ունինք մենք, հույնին և լատինին հետ:

Չէ՛ եղած տարի մը, որ Ս. Հարության Տաճարի մեջ մեր ունեցած իրավունքները պաշտպանելու համար, մեր նախահայրերը արյուն թափած և կամ ծեծ կերած չըլլան, ըլլան անոնք բարձրաստիճա՛ն վեղարավորներ, ըլլան համե՛ստ միաբաններ կամ աշխատավորներ: Ու այս, տակավին մինչև այսօր, հակառակ անոր, որ քաղաքակրթված դարու մեջ կապրինք և անոր պեսպես շնորհները կվայելենք:

Մեր պապերը, գերագահատելով Հայ Երուսաղեմին արժեքը, շատ անգամ քալելով ուխտի գացած են և անսակարկ պարպած իրենց քսակները, որպեսզի միշտ պլպլան Քրիստոսի Ս. Գերեզմանին և Գլխադրի Ավագ Խորանին կանթեղները և իր սփոփարար թաթը երկարե համայն հայության վրա:

Մենք անոնց հարազատ զավակներն ենք ու անոնց ունեցած բարոյական հարստություններուն ժառանգորդները: Եկած է պահը, որ գործնականապես ցույց տանք այդ ժառանգության տերն ու տիրականը ըլլալնիս:

Վեհափառ Հայրապետը գիտակից և խղճամիտ հայորդիներու սիրտը կբախե, արթնցնելու համար մեր խղճին մեջ նիրհող պապենական այդ ոգին և վստահություն կհայտնե, թե աշխարհի վրա պիտի չգտնվի հայորդի մը, որ պիտի չուզե բանալ իր քսակը, ըստ կարելիության, հասնելու համար ստիպողական այն պահանջքին, որ Ս. Հարության Տաճարի նորոգությունն է, ինչպես ըսինք, ազատելու համար զայն կանխահաս փուլում:

Նորին Սրբազնություն պատվիրակ սրբազան հայրը երբ ժամանե, վստահ ենք, որ ավելի ընդարձակ կերպով վերահասու պիտի դարձնե զմեզ այս հարցին առնչությամբ: Մինչ այդ, մենք նախակարապետի դերը ստանձնած, այժմեն կուգանք ըսելու ընդհանրապես մեր ընթերցողներուն և մասնավորապես արժանտինահայ մերազնեից, որ անսա՛ն Վեհափառ Հայրապետի սրտառուչ կոչին և այժմեն սկսին պատրաստվիլ լայնորեն աջակցելու այն հանգանակության, որ մեր՝ արժանտինահայերուս բաժինը պիտի ըլլա սրբազան այս մեծ գործին մեջ:

Հայ Երուսաղեմը փոթորիկներու և արհաւիրքներու մեջն անցնելով հասած է մեզի: Այսօր չկան ո՛չ այդ փոթորիկները և ոչ սպառնալիքները, որոնք միլիոններ արժեցին ազգին: Հայ Երուսաղեմը պետք է կանգուն մնա, ու կանգուն կմնա այն ատեն միայն, երբ ուզենք, — ինչպես միշտ ուղած են մեր նախնիք, — անկեղծությամբ ձեռք երկարել:

Պատրաստենք այդ երկարելիք ձեռքը ու մոտենանք այս հարցին գիտակցաբար այնպես, ինչպես մոտեցավ Կյուլպենկյան հաստատությունը, իր վրա առնելով ըլլալիք ծախքին մեկ երրորդ բաժինը:

Երկու երրորդ բաժինը կմնա, որուն թերևս մեկ տասներորդը մեզի պիտի վիճակվի հոգալ: Հոգա՛նք, քանի որ կարժե՛ Հայ Երուսաղեմը և արժանի՛ է այդ հոգածության:

(Խմբագրական «Հայ կեդրոն»-ի,
1963 ղեկտեմբեր, № 12):

